КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ»

Кафедра практичної психології та інклюзивної освіти

ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ВЧИТЕЛІВ-ДЕФЕКТОЛОГІВ (ВЧИТЕЛІВ-ЛОГОПЕДІВ)

«ВИКОРИСТАННЯ АДК У РОБОТІ З ДІТЬМИ ЗІ СКЛАДНИМИ ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ»

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована до затвердження на засіданні кафедри практичної психології та інклюзивної освіти

(протокол № 11 від 22.10.2026 р.)

Завідувачка кафедри Галина ВАРХОЛИК

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою

(протокол № 7-1 від 29 жовтня 2026 р.)

Голова науково-методичної ради Павло ХОБЗЕЙ

Розробники: ***Віра РЕМАЖЕВСЬКА***, доцент кафедри практичної психології та інклюзивної освіти ЛОІППО, кандидат педагогічних наук, доцент; ***Галина ВАРХОЛИК***, завідувач кафедри практичної психології та інклюзивної освіти ЛОІППО, кандидат педагогічних наук; ***Галина КУЗЬ***, завідувач обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти ЛОІППО.

Напрям підвищення кваліфікації: організація та забезпечення корекційно-розвиткової допомоги дітям з особливими освітніми потребами з врахуванням категорій (типів) освітніх потреб (труднощів) учнів (вихованців) з особливими освітніми потребами.

Розроблено на основі типової програми підвищення кваліфікації вчителів-дефектологів (вчителів-логопедів) «Особливості корекційно-розвиткової роботи з врахуванням категорії (типу) освітніх потреб (труднощів) учнів з особливими освітніми потребами» (наказ МОН України від 05.02.2026 № 187)

Термін дії програми: з 01.01.2027 до 31.12.2031 року.

Рецензенти:

- **Ігор ТАНЧИН**, заступник директора з науково-педагогічної роботи ЛОІППО, кандидат історичних наук.
- **Людмила ЛИСОГОР,** начальник відділу навчально-методичного забезпечення змісту корекційної та інклюзивної освіти УІРО, кандидат біологічних наук, доцент.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми

Урядом України ухвалені зміни в освітній політиці, які спрямовані на забезпечення систематичної підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Очікується, що реалізація цих змін створить умови для підвищення якості роботи спеціалістів, які надають корекційно-розвиткові послуги дітям з особливими освітніми потребами, їхнім родинам й освітянам, які працюють з дітьми з ООП, та є черговим кроком на шляху до забезпечення рівного доступу до освіти та поліпшення інклюзивної підтримки дітей у навчальному середовищі.

Саме тому підвищення кваліфікації вчителів-дефектологів (вчителів-логопедів) як безпосередніх виконавців корекційно-розвиткової допомоги дітям з ООП потребує постійного вдосконалення професійних компетентностей в умовах змін законодавства, впровадження новітніх системних підходів до оцінювання розвитку дитини та організації інклюзивного навчання осіб з особливими освітніми потребами в закладах освіти.

Програма враховує основні положення Закону України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 (із змінами), Положення про інклюзивно-ресурсний центр, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545 (із змінами), Положення «Про навчально-реабілітаційний центр» та Положення «Про спеціальну школу», затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 221 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 03.11.2021 № 1132), Порядку утворення та умови функціонування спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти, затверджений наказом МОН від 22.08.2024 № 1182; Порядку організації інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти, затверджений постанови КМУ № 530 від 10.04.2019 (у редакції постанови КМУ № 1036 від 26.08.2025), Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 5 лютого 2026 р. № 129) та інших нормативно-правових актів, що регулюють інклюзивне навчання, реформування освітньої галузі в Україні, новітніх міжнародних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі інклюзивної, та спеціальної освіти, з метою

професійного розвитку вчителів-дефектологів (вчителів-логопедів) відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти.

Програма підвищення кваліфікації «Використання АДК у роботі з дітьми зі складними порушеннями розвитку» розроблена відповідно до стратегічного курсу держави щодо розбудови безбар'єрного освітнього простору та забезпечення рівного доступу до якісної освіти.

Цільова група: вчителі - дефектологи (вчителі – логопеди).

Обсяг (тривалість): 30 год (1 кредит ЄКТС)

Особливості реалізації програми: програма реалізується в очно-дистанційному форматі. Лекційні та практичні заняття проводяться очно та/або дистанційно в синхронному режимі (відеоконференція), самостійна робота виконується асинхронно на освітній платформі закладу. Навчальні матеріали адаптовані до професійних потреб вчителі-дефектологів (вчителів-логопедів) закладів освіти із різним рівнем досвіду. Навчання будується на кейсах із реальної практики; слухачі працюють у малих групах і впродовж курсу створюють груповий проєкт, що поєднує всі модулі програми. Рекомендована наповнюваність групи – до 25 осіб.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна, (очно-дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації: розвинути професійну компетентність вчителі-дефектологів (вчителів-логопедів), шляхом формування знань, умінь і навичок, необхідних для організації якісного освітнього процесу, реалізації індивідуального підходу до навчання, виховання та психолого-педагогічної допомоги дітям з ООП. Ознайомити спеціалістів, що надають корекційно-розвиткову допомогу учням (вихованцям) з ООП з новітніми технологіями корекційно-розвиткової роботи з використанням альтернативної додаткової комунікації з учнями (вихованцями) зі складними порушеннями розвитку. Запропонувати спеціалістам практичні стратегії забезпечення психолого-педагогічного супроводу учня з ООП та ефективної взаємодії з батьками учнів з ООП.

Завдання підвищення кваліфікації:

- актуалізувати знання нормативно-правової бази, що регулює порядок організації інклюзивного навчання в закладах дошкільної та загальної середньої освіти;
- удосконалити навички корекційно-розвиткової роботи з учнями (вихованцями) з ООП;

- удосконалити вміння надавати допомогу педагогам закладів освіти щодо застосування адаптацій і модифікацій освітнього середовища та навчальних програм;
- сформувати стратегії суб'єкт-суб'єктної взаємодії та партнерства з батьками (законними представниками) дитини з ООП.

Перелік компетентностей, що вдосконалюються:

Загальні компетентності:

ЗК.1 Громадянська та соціальна: здатність діяти на основі захисту прав і свобод літей з ООП відповідно до національних та міжнародних правових норм.

ЗК.2 Командна та комунікативна: здатність ефективно співпрацювати в команді психолого-педагогічного супроводу закладів освіти.

ЗК.3 Професійна рефлексія: здатність до критичного мислення, самооцінки та прийняття обґрунтованих рішень у складних професійних ситуаціях.

Професійні компетентності:

ПК.01 Нормативно-правова: обізнаність у законодавстві щодо організації інклюзивного навчання в закладах дошкільної та загальної середньої освіти.

ПК.02 Проектувально-методична: здатність розробляти методичні рекомендації щодо складання індивідуальної освітньої траєкторії учня (вихованця) з ООП, формування ІПР, застосування засобів адаптації/модифікації навчальних програм та освітнього середовища.

ПК.03 Консультативна та партнерська: володіння прийомами консультування педагогів і батьків на засадах взаємоповаги, прозорості та етичних норм.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

- **розуміє** нормативно-правові механізми організації інклюзивного та спеціального навчання дітей з ООП в закладах дошкільної та загальної середньої освіти;
- **вміє** застосовувати діагностичний та корекційний інструментарій для корекційно-розвиткової допомоги дитині з ООП з користування АДК;
- **складає** індивідуальну корекційну програму дитини зі складними порушеннями розвитку з АДК.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації: контроль за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: на практичних заняттях, індивідуальне та фронтальне опитування.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації здійснюється шляхом підсумкового тестування (бальна система) та вербального оцінювання виконання практичних завдань. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест з 20 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, — 100 балів. Прохідний бал — 75. Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат встановленого зразка

Вартість (у разі встановлення): безоплатний характер надання освітньої послуги для слухачів курсів підвищення кваліфікації за регіональним замовленням місцевих органів управління освітою, вартість згідно з кошторисом відповідно до порядку надання платних послуг для всіх інших категорій.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено поєднання теоретичної підготовки з практичною діяльністю, спрямованою на формування та вдосконалення професійних компетентностей вчителів – дефектологів (вчителів – логопедів) у сфері інклюзивного та спеціального навчання у закладах освіти.

Особливістю є практико-орієнтований та інтегративний характер, який формує у вчителів – дефектологів (вчителів – логопедів) вміння складати індивідуальну корекційну програму з альтернативної й додаткової комунікації для дитини зі складними порушеннями розвитку.

Підсумкові заходи та оцінювання: Оцінювання результатів навчання проводиться систематично й послідовно. Воно включає **поточний контроль** (опитування та аналіз практичних завдань під час занять, виконання модульних тестів) та **підсумковий контроль** (складання підсумкового тесту та розв'язання практичного кейсу).

Самостійна робота містить:

- завдання, спрямовані на ознайомлення з нормативними та інструктивно-методичними документами, що регламентують питання організації інклюзивного навчання в ЗЗСО та ЗДО;

-пошуково-дослідницькі завдання, спрямовані на організацію корекційно-розвиткової роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку з АДК;

- практичні кейси, які допоможуть сформувати та розвивати знання, уміння та навички вчителів – дефектологів (вчителів – логопедів) з методики календарної системи для розвитку комунікативних якостей дитини зі складними порушеннями розвитку;

- вправи, спрямовані на рефлексію.

За результатами самостійної роботи слухачі презентують, на основі отриманих результатів готують індивідуальний проєкт, презентують та захищають його (тематика відповідно до фахового напряму) в контексті створення індивідуальної корекційної програми з АДК учня (дитини) зі складними порушеннями розвитку.

Підсумкові заходи: вихідне діагностування; презентація та публічний (дистанційний) захист індивідуального проєкту; тестування, підсумкова рефлексія. Форма підсумкового контролю — залік.

Зміст програми складається з чотирьох модулів. Програма «Використання АДК у роботі з дітьми зі складними порушеннями розвитку» передбачає теоретичну та практичну підготовку слухачів, а також виконання ними самостійної роботи та підготовку індивідуального проєкту.

Кількість годин, , що відводиться на засвоєння змісту програми, становить 30 год., з них: 9 год - лекційні заняття, 14 годин - практичних занять, 7 годин - самостійної роботи, з них 2 години - підсумковий контроль (вступне / підсумкове тестування/контрольні заходи (захист проєктів)).

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назва навчальних тем	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
Модуль 1. Загальна підготовка	**2**	**–**	**–**	**–**	**2**
1.1 Нормативно-правове забезпечення освіти дітей з ООП у ЗЗСО та ЗДО	2	–	–	–	2
Модуль 2. Професійна підготовка	**5**	**7**	**5**	**–**	**16**
2.1 Альтернативна й додаткова комунікація учнів (вихованців) зі складними порушеннями розвитку	1	1	1	–	2
2.2. Жести, як вид АДК. Переваги та недоліки жестів.	2	2	-	–	4
2.3 Використання зображень як спосіб альтернативної комунікації. Picture Exchange Communication System.	2	2	2	–	6

Назва навчальних тем	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
2.4 Електронні пристрої для мовлення дітей з ООП	–	2	2	–	4
Модуль 3. Фахова підготовка	**2**	**7**	**-**	**–**	**9**
3.1 Метод Яна Ван Дайка для формування комунікативних навичок учнів зі складними порушеннями розвитку	1	3	–	–	4
3.2 Формування та розвиток комунікативної компетентності дітей з ООП шляхом поетапного опанування календарної системи	–	2	-	–	2
3.3 Побудова індивідуальної корекційної програми дитини зі складними порушеннями розвитку	1	2		–	3
Модуль 4. Діагностично-аналітичний	**–**	**–**	**–**	**2**	**2**
4.1 Вхідне діагностування	–	–	–	-	-

Назва навчальних тем	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
4.2 Груповий проєкт: презентація	–	–	–	2	2
4.3 Вихідне діагностування, підсумкова рефлексія	–	–	–	-	-
РАЗОМ	**9**	**14**	**5**	**2**	**30**

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Загальна підготовка

Тема 1.1. Нормативно-правове забезпечення освіти дітей з ООП у ЗЗСО та ЗДО

Закони України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні»; права дітей з ООП та їхніх батьків. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затверджений постановою КМУ від 15 вересня 2021 р. (в редакції постанови від 5 лютого 2026 р. № 129); Порядок організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти, затверджений постановою КМУ _від 10 квітня 2019 р. № 530 (у редакції постанови № 1036 від 26.08.2025 р.); Положення «Про навчально-реабілітаційний центр» та Положення «Про спеціальну школу», затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 № 221 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 03.11.2021 № 1132), Положення про спеціальний садок, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 липня 2025 р. № 817. Шлях дитини від висновку ІРЦ до складання ІПР в садку//школі; навчання учнів з ООП відповідно до категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів), рівнів підтримки.

МОДУЛЬ 2. Професійна підготовка

Тема 2.1. Альтернативна й додаткова комунікація учнів (вихованців) зі складними порушеннями розвитку

Альтернативна та додаткова комунікація (АДК) як сукупність засобів, стратегій і технологій, які використовують замість усного мовлення (альтернативна) або на додаток до нього (додаткова), щоб допомогти людям спілкуватися. Поділ засобів АДК за рівнями технологічності. Низькотехнологічні (Low Tech), що не потребують складної електроніки: жести та жестова мова; предмети, реальні об'єкти чи мініатюри; фотографії, малюнки, піктограми та комунікативні таблиці (зокрема система PECS); блокноти для письма або дошки для складання слів. Високотехнологічні (High Tech) — електронні пристрої: спеціальні планшети з комунікативними додатками, які синтезують мовлення; мовні комунікатори та пристрої з кнопками чи керуванням поглядом.

Тема 2.2. Жести, як вид АДК. Переваги та недоліки жестів.

Жести, як вид АДК, що складаються з положення рук, їх форми та рухів, та пер[illegible]ють слова та цілі фрази. Вигадані, імітаційні та природні знаки або запозичені з української жестової мови жести. Переваги і недоліки жестів. Проблеми з координацією рухів у дітей зі складними порушеннями розвитку та діти, що мють труднощі з імітацією змодельованих дій.

Тема 2.3. Використання зображень як спосіб альтернативної комунікації. Picture Exchange Communication System.

Використання системи PECS (Picture Exchange Communication System) у навчанні дітей зі складними порушеннями розвитку. PECS як чітко структурована програма навчання спілкуванню за допомогою малюнків. Огляди літерат[illegible]и та окремі дослідження, що свідчать про те, що PECS можна вважати процедурою заснованою на доказах. Використання PECS для встановлення та формування комунікації у своїх дітей. Посібники, які описують етапи навчання АДК.

Тема 2.4. Електронні пристрої для мовлення дітей з ООП

Корисні додатки для Android та Windows, що дозволяють створити безбар'єрне освітнє середовище для дітей з особливими освітніми потребами. Користування застосунками скрін-рідерами (читачами екрану) на кшталт TalkBack для Android (для осіб з порушеннями зору). Принцип роботи цього додатку: читання з екрану та озвучення, завдяки чому користувач може зрозуміти, що відбувається на екрані, і вільно взаємодіяти із пристроєм. Озвучення, яке відбувається за допомогою синтезаторів мовлення.

BeWarned для використання особамми з порушеннями слуху. Перекладач жестової мови (додаток Переводчик ЖЯ) – один із проектів, який дозволяє користуватись послугами жестового перекладу онлайн, що спрощує доступ до установ та дозволяє вільно почувати себе на вулиці, вирішувати власні

проблеми. Можливості ПЗ «Розумники» індивідуального пристрою школяра Impression 110ES від Impression Electronics. Загальні переваги EOIP для інклюзивних класів. Пристрої, незалежні від комп'ютера, які призначені для підтримки зв'язку, запису повідомлень (слів, пропозицій) на них, які потім можуть бути відтворені натисканням кнопки. Комунікатори, що дозволяють дитині вибирати самостійно дію, яку пропонує педагог, повідомляти про свій стан, прохання та емоції. Переваги і недоліки електронних пристроїв для мовлення.

МОДУЛЬ 3. Фахова підготовка

Тема 3.1. Метод Яна Ван Дайка для формування комунікативних навичок учнів зі складними порушеннями розвитку

Метод для формування комунікативних навичок учнів зі складними порушеннями розвитку, що запропонований голландським педагогом Яном Ван Дайком у XX столітті та спрямований на формування навичок планування уроків відповідно до конкретних завдань і потреб учнів. Основні принципи календарної системи: гнучкість у плануванні, проєктний підхід, рівномірний розподіл навантаження, індивідуалізація навчання. Основні переваги календарної системи: забезпечує комплексний підхід до навчання; забезпечує можливість активного спілкування та планування власної діяльності; створює можливість краще вивчати матеріал завдяки міжпредметним зв'язкам; сприяє розвитку критичного мислення та вмінь працювати в команді; надає учням свободу у виборі темпів навчання.

Тема 3.2. Формування та розвиток комунікативної компетентності дітей з ООП шляхом поетапного опанування календарної системи

Чотири рівні оволодіння календарною системою: перший рівень спрямований на формування базових передумов комунікації, встановлення зв'язку між предметом і діяльністю та підготовку до використання предметів-символів; другий рівень передбачає використання предметного календаря як засобу альтернативної комунікації та організації діяльності; третій рівень орієнтований на формування символічної комунікації через використання тактильних позначок, фотографій, картинок та графічних символів (залежно від індивідуальних можливостей учня); четвертий рівень спрямований на розвиток вербально-календарної комунікації з використанням слів, глобального читання, письмових повідомлень та особистого календаря подій.

Тема 3.3. Побудова індивідуальної корекційної програми дитини зі складними порушеннями розвитку.

Рекомендовані види діяльності для дітей зі складними порушеннями: виконання практичних вправ і завдань, спрямованих на формування, розвиток та закріплення навичок альтернативної та додаткової комунікації; виконання

корекційно-розвиткових вправ, спрямованих на розвиток комунікативної діяльності, пізнавальних процесів, мовлення, пам'яті, уваги, мислення та уявлень про навколишній світ; виконання вправ на розвиток сенсорного сприймання (зорового, слухового, тактильного, кінестетичного), необхідного для опанування календарної системи та засобів АК; виконання вправ на формування та розвиток предметно-практичної діяльності; виконання вправ на формування часових уявлень, орієнтування у послідовності подій, режимних моментів та плануванні діяльності; виконання вправ на розвиток символічного мислення, уміння співвідносити предмети, зображення, символи та словесні позначення; виконання вправ на формування навичок вибору, прийняття рішень та самостійного висловлення власних потреб і бажань; використання предметних календарів, календарів із фотографіями, картинками, піктограмами, словами, письмовими повідомленнями та інших форм календарної системи відповідно до рівня розвитку учня; використання засобів АДК (предметів-символів, тактильних позначок, фотографій, піктограм, жестів, графічних символів, комунікативних книг, комунікативних таблиць, друкованого та письмового мовлення); використання елементів гейміфікації, дидактичних, сюжетно-рольових, комунікативних та інтерактивних ігор для підвищення мотивації до навчання та спілкування; використання спеціальних технічних та допоміжних засобів навчання і комунікації; участь у комунікативних, сенсомоторних, пізнавальних, навчально-практичних, ігрових, творчих та соціально-побутових видах діяльності; виконання вправ на розвиток самостійності, самоорганізації, самоконтролю та саморегуляції поведінки; виконання вправ на розвиток соціальної взаємодії, співпраці, ініціативності та комунікативної активності. Моделювання життєвих ситуацій з використанням календарної системи та засобів альтернативної комунікації; застосування сформованих комунікативних навичок у змодельованих життєвих ситуаціях; застосування сформованих умінь у реальних життєвих ситуаціях під час навчання, побутової діяльності, дозвілля, взаємодії з однолітками, педагогами, членами сім'ї та іншими людьми; ведення індивідуального календаря подій, комунікативної книги, особистого щоденника або портфоліо досягнень. Організація спільної діяльності учня з педагогами, асистентами, батьками та іншими учасниками освітнього процесу з метою перенесення сформованих навичок у повсякденне життя; інші види діяльності, що відповідають індивідуальним освітнім потребам та можливостям учня.

МОДУЛЬ 4. Діагностично-аналітичний

Тема 4.1. Вхідне діагностування.

Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою підвищення кваліфікації. Формування очікувань учасників курсів.

Тема 4.2 Груповий проєкт: презентація групового проєкту.

Тема 4.3 Вихідне діагностування, підсумкова рефлексія.

Підсумкова рефлексія.

4. ВИМОГИ ДО ГРУПОВОГО ПРОЄКТУ.

Тематика проєктів обирається з переліку, наданого викладачем. Проєкт має містити:

- аналіз конкретного кейсу дитини з ООП та організації її навчання з використанням АДК;
- адаптацію освітнього середовища;
- складену ІПР з використанням АДК;
- приклади адаптації і модифікації навчального матеріалу та освітнього середовища.

Форма представлення — презентація або буклет. Захист — публічний/ дистанційний.

4.1. Орієнтовний перелік тем проєктів:

1. Взаємодія членів команди психолого-педагогічного супроводу учня з ООП (відповідно до кейсу) в інклюзивному класі (початкова освіта) з використанням АДК.

2. Взаємодія членів команди психолого-педагогічного супроводу учня з ООП (відповідно до кейсу) в спеціальному класі (базова середня освіта) з використанням АДК.

3. Особливості адаптації/модифікації навчального матеріалу та освітнього процесу для учня з функціональними сенсорними труднощами, що передбачають обмеження зорової функції, які потребують другого, третього рівнів підтримки.

4. Особливості адаптації/модифікації навчального матеріалу та освітнього процесу для учня з функціональними сенсорними труднощами, що передбачають обмеження слухової функції, які потребують четвертого, п'ятого рівнів підтримки.

5. Розроблення і особливості виконання індивідуальної програми розвитку учня зі складними порушеннями розвитку (початкова освіта) з використанням АДК.

6. Розроблення і особливості виконання індивідуальної програми розвитку учня зі складними порушеннями розвитку (базова середня освіта) з використанням АДК.

7. Реалізація індивідуального та диференційованого підходу до навчання учня із соціоадаптаційними труднощами, зокрема такими, що пов'язані з розладами аутистичного спектра, який потребують п'ятого рівня підтримки з використанням АДК.

8. Реалізація індивідуального та диференційованого підходу до навчання учня з інтелектуальними труднощами, зокрема такими, який потребують четвертого рівня підтримки з використанням АДК.

4.2. Орієнтовний перелік практичних завдань під час засвоєння програми:

№	Тема	Завдання	Результат
1	1.1	Опрацювати нормативно-правові документи за кейсами: визначити, що дозволено, що є обов'язковим, маршрут батьків дитини з ООП.	Заповнена таблиця «ситуація - норма - дія».
1	2.1	Рольова гра «Засідання команди психолого-педагогічного супроводу»: розподіл ролей, ухвалення рішення щодо дитини, оформлення протоколу засідання.	Протокол засідання.
2	2.2	Скласти ІПР за кейсом: цілі, послуги, критерії оцінювання результатів, строки перегляду.	Проєкт ІПР.
3	2.3.	Скласти фрагмент корекційної програми (за відповідним кейсом дитини з ООП) з використанням АДК.	Фрагмент корекційної програми з використанням АДК
4	3.1	Розбір кейсів за категоріями труднощів: визначити потреби та рівень психолого-педагогічної підтримки з використанням АДК.	Аналітична картка кейсу.
5	3.2	Адаптувати і модифікувати фрагмент програми корекційно-розвиткової роботи з використанням АДК.	Два варіанти фрагмента програми корекційно-розвиткової роботи.

№	Тема	Завдання	Результат
6	3.3	Розробити план індивідуального корекційно-розвиткового заняття (за конкретним кейсом дитини з ООП) з використанням АДК.	План індивідуального корекційно-розвиткового заняття
8	4.1	Вхідне діагностування, формування очікувань слухачів.	Анкета, перелік очікувань.
9	4.2	Презентація та публічний захист групових проєктів.	Захищений груповий проєкт.
10	4.3	Вихідне діагностування, підсумкова рефлексія.	Тестування

4.3. Перелік питань для самостійного опрацювання матеріалу слухачем.

Обов'язкова самостійна робота (4 год.) складається з двох завдань, виконання яких є передумовою створення випускного проєкту.

Тема	Години	Завдання	Питання для опрацювання	Результат роботи
2.3	2	За кейсом учня з ООП скласти зразок ІПР з зазначеними цілями на семестр.	1. З яких розділів складається ІПР? 2. Як сформулювати вимірювані цілі? 3. Коли й за яких умов ІПР переглядають?	Зразок ІПР
3.2	2	Скласти таблицю: «категорія (тип) труднощів - прояви - рівень підтримки – приклади психолого-педагогічної	1. Як співвідносяться категорія труднощів, ступінь прояву, рівень підтримки та види АДК? 2. Які види АДК використовуються на заняттях (на прикладі кейсу учня з ООП)?	Таблиця

		допомоги з використанням АДК»		

5 МАТЕРІАЛ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО ТЕСТУ ДЛЯ ПЕДАГОГІВ ЗЗСО

1. Якими законодавчими та нормативно-правовими документами урегульовано організацію інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти?
2. Якими види альтернативної й додаткової комунікації ви знаєте?
3. Дайте характеристику поділу засобів АДК за рівнями технологічності.
4. Назвіть особливості, переваги і недоліки використання жестів як виду АДК.
5. Назвіть особливості, переваги і недоліки використання PECS як виду АДК.
6. Назвіть особливості, переваги і недоліки використання електронних пристроїв для мовлення як виду АДК.
7. Назвіть особливості, переваги і недоліки використання електронних систем для комунікації як виду АДК.
8. Що є основою системи комунікації Яна Ван Дайка?
9. Назвіть особливості спрямування першого рівня формування базових передумов комунікації.
10. Назвіть особливості спрямування другого рівня використання предметного календаря як засобу альтернативної комунікації та організації діяльності.
11. Назвіть особливості спрямування третього рівня формування символічної комунікації через використання тактильних позначок, фотографій, картинок та графічних символів (залежно від індивідуальних можливостей учня).
12. Назвіть особливості спрямування четвертого рівня на розвиток вербально-календарної комунікації з використанням слів, глобального читання, письмових повідомлень та особистого календаря подій.
13. Назвіть три основні вимоги до організації освітнього середовища для учнів з соціоадаптаційними/соціокультурними труднощами, у тому числі що пов'язані з розладами аутистичного спектра.
14. Які інструменти комунікації з батьками є найбільш ефективними у ЗЗСО?
15. Назвіть психолого-педагогічні особливості розвитку дітей шкільного віку з порушеннями зору.
16. Назвіть психолого-педагогічні особливості розвитку дітей шкільного віку з порушеннями слуху.
17. Назвіть психолого-педагогічні особливості розвитку дітей шкільного віку з інтелектуальними порушеннями.

18. Назвіть психолого-педагогічні особливості розвитку дітей шкільного віку з соціоадаптаційними/соціокультурними труднощами, у тому числі що пов'язані з розладами аутистичного спектра.
19. Які рекомендовані види діяльності для дітей зі складними порушеннями, що використовують альтернативну й додаткову комунікацію ви знаєте?
20. Які інноваційні форми і методи психолого-педагогічної роботи з дітьми шкільного віку з ООП ви знаєте?

6. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про освіту».
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту».
3. Закон України «Про охорону дитинства».
4. Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні».
5. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти, затверджений постановою КМУ від 15.09.2021 № 957 (у редакції постанови КМУ від 05.02.2026 № 129, чинної з 01.08.2026; зі змінами, внесеними постановою КМУ від 23.09.2026 № 1164, чинними з 01.10.2026).
6. Положення про інклюзивно-ресурсний центр, затверджене постановою КМУ від 12.07.2017 № 545 (зі змінами).
7. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затверджений постановою КМУ від 21.08.2019 № 800 (зі змінами).
8. Порядок утворення та умов функціонування спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти, затверджений наказом МОН від 22.08.2024 № 1182 (зареєстровано в Мін'юсті 18.09.2024 за № 1408/42753).
9. Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: наказ МОН від 08.06.2018 № 609 (у новій редакції наказу МОН від 29.05.2025 № 787).
10. Розпорядження КМУ від 07.06.2024 № 527-р. «Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024–2026 роки»
11. Про затвердження принципів, критеріїв і меж розумного пристосування та універсального дизайну: постанова КМУ від 17.12.2025 № 1673.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Вавіна Л.М., Ремажевська В.М. Розвиваємо у дитини вміння бачити. Київ : Літера, 2008.

2. Дитина з порушенням слуху / С. В. Литовченко, В. В. Жук, О.М. Таранченко — Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. — 56 с. — (Інклюзивне навчання)

3. Жук В.В., Литвинова В.В., Литовченко С.В. Чути і спілкуватись. Крок за кроком з батьками. Методичний супровід та психологічна підтримка: навчально-методичний посібник для педагогів та батьків. Київ, 2023. 57 с.

4. Запровадження безбар'єрності освітніх послуг в закладах дошкільної та загальної середньої освіти : аналітичні матеріали для МОН України / за заг. ред. Л.І. Прохоренко, В.В. Засенка, Н.А. Ярмоли. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2024. 77 с.

5. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. (2023). Діти з особливими освітніми потребами: навчання та супровід у період повоєнної відбудови: навчально-методичний посібник (Серія «Інклюзивна освіта»). Київ, 2023. – 192 с.

6. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. (2023). Інклюзія: покроково для педагогів: навчально-методичний посібник (Серія «Інклюзивна освіта»). Київ, 2023. – 232 с.

7. Корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку : навчально-методичний посібник / Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Мякушко О. І., Сухіна І. В.,Трикоз С. В.; за наук. ред. О.В. Чеботарьової, О.І. Мякушко. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. – 936 с.

https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725704/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9A%D0%A0%D0%A2-2020.pdf

8. Литовченко С. В., Жук В. В., Литвинова В. В. Новий формат освітнього середовища: діти з порушеннями слуху у дошкіллі: навч.-метод. посіб. / С. В. Литовченко, В. В. Жук, В. В. Литвинова. – К.: ФОП Симоненко О.І., – 2019. – 279 с.

9. Мякушко О.І., Кожановська О.М. Методичні основи корекційного навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку: здоров'я, безпека та добробут: практ. посіб. Київ: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2025. 138 с.

10. Недозим Інна. Учні початкових класів із розладами аутистичного спектра: навчання та розвиток .- Харків, видавництво «Ранок», 2020

http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/bitstream/123456789/3484/1/2020Uchni-p2020ochatkovykh-klasiv-iz-rozladamy-autystychnogo-spektra-navchannia-ta-rozvytok-Nedozym.pdf

11. Особливості реалізації компетентнісного підходу в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями / навчально-методичний посібник /авт.: О. Чеботарьова, Г. Блеч, І. Бобренко, І. Гладченко, О. Мякушко, С. Трикоз, І. Сухіна, І. Ярмола. За наук. ред.: О. Чеботарьової, І. Сухіної. – К.: ІСПП імені

Миколи Ярмаченка НАПН України, 2019. – 450 с. – Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/718292/

12. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами / методичні рекомендації / укладачі: Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ, УІРО, 2024, 40 с. https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/2024/07/29/Otsinyuvannya.navch.dosyahn.uchniv.z.OOP-metodrekomendatsiyi-2024.pdf

13. Порадник батькам: практичні рекомендації під час дистанційного навчання дітей з інтелектуальними порушеннями / навчально-методичний посібник / О. Чеботарьова, Г. Блеч, І. Бобренко, І. Гладченко, О. Мякушко, І. Сухіна, С.Трикоз. За заг. ред. О. Чеботарьової – К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. – 154 с.– Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/721765

14. Прохоренко Л.І., Бабяк О.О., Баташева Н.І., Душка А.Л., Недозим І.В., Омельченко І.М., Орлов О.В. Навчання дітей з порушеннями когнітивного розвитку в умовах компетентнісного підходу: навчально-методичний посібник / за ред.В.В.Засенко, Л.І.Прохоренко. –2020. – 435 с.

https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723004/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%B2%20%D1%83%D0%BC%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D1%82%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%85.pdf

15. Прохоренко Л.І., Бабяк О.О., Недозим І.В., Баташева Н.І./ методичний вісник: Бар'єри в навчанні та участі дітей з когнітивними порушеннями: особливості розвитку дітей із ЗПР, РАС, ГРДУ. – Київ, 2018

https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/713087/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B2%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf

16. Сучасний курикулум в освіті дітей з порушеннями слуху : методичні рекомендації / С.В Литовченко, О.М. Таранченко, В.В. Жук, В.М. Шевченко, В.В. Литвинова, О.Ф. Федоренко. — Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. — 321 с.

17. Сучасні технології психолого-педагогічного супроводу дітей з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах кризових викликів/ авт.: О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, І.В. Бобренко, С.В. Трикоз, О.І. Мякушко, І.В. Сухіна та ін.: За наук. ред. О.В. Чеботарьової – К., ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2023. 600 с. https://lib.iitta.gov.ua/737146

Сухіна, І.В. (2018) *Гіперактивна дитина* «Інклюзивне навчання» . «Ранок», ВГ «Кенгуру», м. Харків, Україна. ISBN 978-617-09-3802-2

– Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/711316/

18. Трикоз С. В. (orcid.org/0000-0002-5929-589X) and Блеч, Г. О. (orcid.org/0000-0003-4884-6024) (2018) *Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку* «Інклюзивне навчання». «Ранок», ВГ «Кенгуру», м. Харків Україна. ISBN 978-617-09-3800-8 – Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/711320/

19. Учні початкових класів із порушеннями слуху: навчання та розвиток : навчально-методичний посібник / □С.В. Кульбіда, С.В. Литовченко, В.В. Жук, В.В. Литвинова□. – Харків : Вид-во «Ранок», 2020. – 144 с.

20. Чеботарьова О. В. (orcid.org/0000-0002-4560-3708), Гладченко, І. В. (orcid.org/0000-0002-2013-8053), Василенко-ван де Рей, A. and Ліщук, Н.І. (2018) *Дитина із синдромом Дауна* «Інклюзивне навчання» . «Ранок», ВГ «Кенгуру», м. Харків, Україна. ISBN 978-617-09-3805-3 – Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/711322/

21. Чеботарьова О. В. (orcid.org/0000-0002-4560-3708), Блеч, Г. О. (orcid.org/0000-0003-4884-6024), Трикоз, С. В. (orcid.org/0000-0002-5929-589X), Гладченко, І. В. (orcid.org/0000-0002-2013-8053), Ярмола, Н. А. (orcid.org/0000-0001-9374-5543), Бобренко, Інна Всеволодівна (orcid.org/0000-0002-9501-5461), Королько, Н.І., Мальчевська, О.П., Сеник, А.В., Дзіядевич, Л. Г., Дмитрієва, І. В., Остапенко, Л.І., Тарновська, Л.І., Кликова, С.О., Голомозда, І.В., Чухліб, О. A. and Колодзейська, Н.М. (2019) *Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 5-10 класів з порушеннями інтелектуального розвитку : нав.-метод. посіб.* Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, м. Київ, Україна. – Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/718297/

22. Чеботарьова О. В. (orcid.org/0000-0002-4560-3708), Гладченко, І. В. (orcid.org/0000-0002-2013-8053) and Ярмола, Н. А. (orcid.org/0000-0001-9374-5543) (2019) *Методичні рекомендації "Основи діагностичної діяльності корекційного педагога в роботі з дітьми з комплексними порушеннями розвитку"* – Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/718307/

23. Чеботарьова О. В. (orcid.org/0000-0002-4560-3708), Трикоз, С. В. (orcid.org/0000-0002-5929-589X), Міненко, А.В., Блеч, Г. О. (orcid.org/0000-0003-4884-6024) and Гладченко, І. В. (orcid.org/0000-0002-2013-8053) (2016) *Особливості психолого-педагогічного супроводу дітей з помірним ступенем порушення інтелектуального розвитку в системі корекційно-розвивального навчання спеціального загальноосвітнього закладу: нав.-метод.*

посібник Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна. – Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/707272/

24. Чеботарьова, О. В. (orcid.org/0000-0002-4560-3708), Коваль Л.В. (orcid.org/0000-0002-3342-8922),ДанілавічютеЕ.А. (orcid.org/0000-0003-3911-7612) (2018) *Дитина із церебральним паралічем* «Інклюзивне навчання» . «Ранок», ВГ «Кенгуру», м. Харків, Україна. ISBN 978-617-09-3801-5 – Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/711323/

25. Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України https://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/ins=5Fspe=5Fped/

Лабораторія олігофренопедагогіки https://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/lo/

Відділ освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку https://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/decid/

https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/themes/0121U108669/ твори теми 2021-2023,2024р

https://lib.iitta.gov.ua/cgi/stats/report/themes/0118U003350/ твори теми 2018-2020 рр